גמרא

שנינו במשנה: הביאוהו לכהן גדול לבית הפרוה לצורך טבילה שניה. מבארת הגמרא: **מַאי פַּרְוָה** – מהי משמעותו של השם פרוה. **אָמַר רַב יוֹסֵף, פַּרְוָה** הוא שמו של **אַמְגּוּשָׁא** – המכשף שבנה לשכה זו, ונקראת לשכה זו על שמו.

שנינו במשנה: **פָּרְסוּ** סָדִין **שֶׁל** בּוּץ למחיצה בינו לבין העם. מבררת הגמרא: **מַאי שְׁנָא** – מדוע פרסו למחיצה סדין דווקא **שֶׁל** בּוּץ. מבארת הגמרא: **אָמַר רַב כָּהֲנָא,** הטעם, **כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר** הכהן גדול **שֶׁעָבְרוֹ הַיּוֹם** המיוחדת ליום הכפורים, יש לעשותה **בִּבְגְדֵי** בּוּץ, ולא בבגדי זהב שרגיל לשרת בהם בשאר ימות השנה.

שנינו במשנה: לדעת חכמים, **בַּשַּׁחַר הָיָה** לוֹבֵשׁ **פְּלוּסִין שֶׁל שְׁמוֹנָה עָשָׂר וכו'** מנה, ובין הערביים היה לובש הנדויין של שנים עשר מנה, הכל שלשים מנה. מקשה הגמרא: מאחר וכבר נקטה המשנה את השווי של כל בגד, **וְכִי הַתְּנָא מְנַיְינָא אָתָא לְאַשְׁמוּעִינַן** – וכי בא להשמיענו כמה שוים הבגדים יחד, הרי זה פשוט ששמונה עשר ועוד שנים עשר הם שלושים, ומדוע הוצרך לומר את הסכום הכולל. מתרצת הגמרא: **הָא קָא מַשְׁמַע לָן** – את זה בא התנא ללמדנו, **דִּכְצִיר מַהֲנֵי לֹא נַעֲבִיד** – שיש לעשות את בגדי השחר ובגדי בין הערביים לא פחות משלושים מנה. **הָא אִי בָּצִיר מַהֲנֵי** – אבל אם הפחית משמונה עשר מנה של בגדי השחר, **וְטָפֵי אַהֲנֵי** – והוסיף על שנים עשר מנה של בגדי בין הערביים, **לֵית לָן בָּהּ** – אין בכך כלום, מאחר והעיקר שבסכום הכולל יעשה את הבגדים בשלושים מנה, ושבגדי השחר יהיו יקרים משל בין הערביים.

מבארת הגמרא: ממחלוקת רבי מאיר וחכמים במשנה נשמע, **דְּכוּלֵּי עָלְמָא** – בין לרבי מאיר ובין לחכמים **מֵיהַת** – מכל מקום צריך שיהיו הבגדים **דְּשַׁחַר עֲדִיפֵי** – מעולים ויקרים יותר מבגדי בין הערביים, ומבררת הגמרא: **מָנָא** לָן – מנין נלמד דין זה. מבארת הגמרא: **אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב עִלָּאי, דְּאָמַר קְרָא** בפסוק של לבישת בגדי השחר ביום הכיפורים (ויקרא טז ד) 'כְּתֹנֶת **בַּד** קֹדֶשׁ **יִלְבָּשׁ,** וּמִכְנְסֵי **בַד יִהְיוּ** עַל בְּשָׂרוֹ, וּבְאַבְנֵט **בַּד** יַחְגֹּר, וּבְמִצְנֶפֶת **בַּד יִצְנֹף,** בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם, וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם'. ומזה שנכתב תיבת 'בד' ארבע פעמים, נלמד שלבתחילה מצוה על הכהן גדול ללבוש בעבודת השחר בגדים העשויים מהמּוּכְחָר **שבַּבַּד,** כלומר שיהיו מעולים יותר מבגדי עבודת בין הערביים.

אגרות קודש

ב"ה, ו' טבת, תש"כ
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו ממוצש"ק עם המצורף אליו, ובמענה לשלש השאלות:

א) בענין המחנה, לדעתי, כיון שבשנה העברה ראו וגם נוכחו בנחיצות הדבר, ובפרט במדינת ניו איינגלאנד, מובן שכדאית יגיעה והשתדלות להמשיך במחנה לבנות, גם בשנה הבאה, וכיון שעתה עוד כו"כ חדשים להתחלת העונה, בודאי שתעמולה המתאימה תועיל שיקלטו מחוגים אלו המשלמים כפי הדרוש, שלכן יש לקוות שלא יהי' דפיציט ואפשר יהי' גם מקצת עכ"פ לסלק החוב מעבר, ואף שכותב שרוצה להמשיך בהמחנה לשם שמים, הנה רואים במוחש, שבכדי שיהי' לדבר קיום, צ"ל שהתקציב ישולם, שלכן צריך לעשות ככל הדרוש בדרך הטבע לזה, וכיון שחז"ל אמרו כל התחלות קשות, הרי כבר עברה תקופת ההתחלה, ולכן יהי' בנקל יותר.

ב) לשאלתו האם יש להרבות בתפלה בהנוגע להצלחה בעניני גשמים וכיו"ב וכן בעניני בריאות.

מובן שלפלא הספק והשאלה, שהרי נצטוינו בתורתנו תורת חיים, ושמרתם מאד לנפשותיכם, ופסק הרמב"ם בהלכות דיעות סוף פרק ג' וריש פרק ד', אשר על האדם לראות שיהי' הגוף בריא ושלם, כי מדרכי השם הוא, ופסק דין הוא בכללות אשר על האדם לשמור בריאות גופו וכל עניניו, ובלשון רבנו הזקן בשו"ע שלו, הלכות נזקי גוף ונפש ודיניהם, סעיף ד', אין לאדם רשות על גופו כלל וכו' לצערו בשום צער וכו', ועיין ג"כ שם הלכות שמירת גוף, ואין להאריך בדבר המפורסם, ולא עוד אלא שלדעת כמה ראשונים, כשאדם מרגיש צורך באיזה ענין כמו בריאות הגוף וכו' הרי זה מצות עשה מן התורה להתפלל לה' בזה.

ג) במ"ש אודות מחנה גם לילדים - הרי כיון שכפי כתבו המחנה לילדים עדיין צריך בירור ונדרשת לזה השתדלות רבה ויגיעה, לדעתי אין להעמיס על עצמו עוד דבר חדש, כמו מחנה לילדים, עכ"פ בשנה הבאה, ובהתאם להתוצאות דשנה זו, יחליט איך להתנהג בקיץ דשנת תשכ"א.

בברכה לבשו"ט בכל האמור מתוך מנוחה וטוב לבב.

הגמרא מקשה על הנאמר שבגדי השחר יקרים מבגדי בין הערביים: מֵיתִיבִי, נאמר אצל הכהנים הגדולים ביום הכיפורים (יחזקאל מד יז) 'וְהָיָה בְּבוֹאָם אֶל שַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית בִּגְדֵי פִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֶמֶר בְּשָׁרְתָם בְּשַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית וָבָיְתָה'. ובבין הערביים בהוצאת כף ומחתה נאמר (שם) 'וְלִבְּשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא יְקַדְּשׁוּ אֶת הָעָם בִּבְגָדֵיהֶם'. מדייקת הגמרא: מַאי לָאו הכוונה בתיבת 'אֲחֵרִים' שבגדי בין הערביים חֲשׁוּבִין מֵהֶן – מבגדי השחר, שאם לא כן, מדוע נאמר 'אחרים', שמשמע שונים ממה שלבש בשחר. דוחה הגמרא: לֹא – אין משמעות 'אחרים' שחשובים משל שחר, אלא 'אֲחֵרִים' היינו פְּחוּתִים מֵהֶן – משל שחר, לפי שעבודת השחר חשובה ומכפרת, ועבודת בין הערביים שהיא הוצאת כף ומחתה, היא רק לפנות את המקום, שאין כבוד שיהיו הכף ומחתה מונחים בקדש הקדשים, ולכן הקפידו שיהיו בגדיה פחותים משל שחר.

תָּנֵי [–שנה] רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה וְאָמְרֵי לָהּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, אַחַר שֶׁפָּלְתָה עֲבוֹדַת צִיבּוּר של יום הכיפורים, כֹּהֵן גדול שֶׁעָשָׂתָה לוֹ אִמּוֹ כָּתוֹנֶת שֶׁל מָאָה מָנֶה וְהִיא לוֹבְשָׁהּ וְעוֹבֵד בָּהּ עֲבוֹדַת יָחִיד – הוצאת כף ומחתה מקדש הקדשים שאינה כפרת הציבור, אלא חובה על הכהן גדול לפנותם מקדש הקדשים. וּבִלְבַד שֶׁיִּמְסְרֶנָּה [–את הכתונת] לַצִּיבּוּר, שסוף סוף היא עבודת ציבור, וטעונה בגדים משל הציבור. שואלת הגמרא: פְּשִׁיטָא שכשמוסרה לציבור יכול לעבוד בה. משיבה הגמרא: מַהוּ דְּתֵימָא [–היה מקום לומר] דניחוש שֶׁמָּא הכהן גדול לֹא יִמְסְרֶנָּה [–את הכתונת] לציבור יָפָה יָפָה – בלב שלם, קָא מַשְׁמַע לָן שסומכים שימסור בלב שלם.

הגמרא מספרת על שני כהנים גדולים שעשו להם אמותיהם כתונת: אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן פָּאבִי שהיה כהן גדול, שֶׁעָשְׂתָה לוֹ אִמּוֹ כָּתוֹנֶת שֶׁל מֵאָה מָנֶה והיה לוֹבְשָׁהּ וְעוֹבֵד בָּהּ עֲבוֹדַת יָחִיד – הוצאת הכף והמחתה מקדש הקדשים, וּכדי שיוכל לעבוד בה, מָסְרָהּ קודם לכן לַצִּיבּוּר. וְאָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חָרְסוֹם שהיה כהן גדול שֶׁעָשְׂתָה לוֹ אִמּוֹ כָּתוֹנֶת מִשְׁתֵּי רִיבּוֹא מנה, וְלֹא הִנִּיחוּהוּ אֲחָיו הַכֹּהֲנִים לְלוֹבְשָׁהּ מִפְּנֵי שֶׁבלבישתו היה נִרְאֶה כָּעֲרוֹם. שואלת הגמרא: וּמִי מִתְחַיֵּי – וכי שייך שיהיה בשרו נראה מבעד לבגד, וְהָאֲמַר מַר, חוּטָן של בגדי כהונה צריכין שיהיו כְּפוֹל שָׁשָׁה, וכיון שנארג מחוטים עבים איך בשרו נראה ממנו. משיבה הגמרא: אֲמַר אַבָּיֵי, כְּחַמְרָא בְּמִזְגָא – כיין הנראה מכלי זכוכית אף שדופנו עבה, כך שם היה הפשתן צח וצלול, ואף בחוטים עבים היה נראה בשרו.

תָּנוּ רַבָּנָן, עָנִי, וְכֵן עָשִׁיר, וְכֵן רָשָׁע, כשבָּאִין לַדִּין בבית דין של מעלה. לָעָנִי אוֹמְרִים לוֹ, מִפְּנֵי מָה לֹא עָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה. אִם הוא אוֹמֵר, עָנִי הָיִיתִי, וְהייתי טָרוּד בְּמְזוֹנוֹתַי ולא היה לי זמן לעסוק בתורה. אין זו תשובה. שאוֹמְרִים לוֹ, כְּלוּם עָנִי הָיִיתָ יותר מְהִלֵּל הַזָּקֵן, שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיָה עוֹשֶׂה לפרנסתו וּמְשַׂתֵּכֵר בְּטַרְפָּעִיק – חצי דינר, חֲצִיוֹ הָיָה נוֹתֵן לְשׁוֹמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְחֲצִיוֹ לְפַרְנָסָתוֹ וּלְפַרְנֶסֶת אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, פַּעַם אַחַת לֹא מָצָא עבודה לְהִשְׂתַּכֵּר בה, ולא היו לו מעות, וְלֹא הִניחוּ שׁוֹמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהִכָּנֵס. מה עשה, עָלָה לגג בית המדרש, וְנִתְלָה שם, וְיָשַׁב עַל פִּי אַרוּבָּה [–חלון שבגג], כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמַע דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים מִפִּי שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן. אָמְרוּ, אוֹתוֹ הַיּוֹם שעלה לגג, עֶרֶב שַׁבָּת הָיָה, וְתִקוּפַת טֵבֵת הָיְתָה שהיא עונת החורף, וְיָרַד עָלָיו שֶׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם וכיסהו. כְּשֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, אָמַר לוֹ שְׁמַעְיָה לְאַבְטַלְיוֹן, אַבְטַלְיוֹן אָחִי, בְּכָל יוֹם בעלות השחר הַבַּיִת הזה מֵאִיר מהארובה, וְהַיּוֹם הוא אֲפֵל אף שעלה השחר, שֶׁמָּא יוֹם הַמְעוּנָּן הוּא היום. הִצִּיצוּ שמעיה ואבטליון בְּעִינֵיהֶן, וְרָאוּ דְּמוּת אָדָם בָּאֲרוּבָּה, עָלוּ וּמָצְאוּ עָלָיו [–על הלל] רִיס [–גובה] שָׁלֹשׁ אַמּוֹת של שֶׁלֶג, פָּרָקוּהוּ – את השלג מעליו, וְהִרְחִיצוּהוּ, וְסִיכוּהוּ בשמן, וְהוֹשִׁיבוּהוּ כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה לחממו. אָמְרוּ, רָאוּי זֶה שסיכן עצמו על דברי תורה לְחַלֵּל עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת. והוא מחייב את העניים, שאף להם יש להתאמץ ללמוד תורה.

לְעָשִׁיר אוֹמְרִים לוֹ, מִפְּנֵי מָה לֹא עָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה, אִם הוא אוֹמֵר, עָשִׁיר הָיִיתִי, וְטָרוּד הָיִיתִי בִּנְכָסַי. אין זו תשובה, שאוֹמְרִים לוֹ, כְּלוּם עָשִׁיר הָיִיתָ יותר מֵרַבִּי אֶלְעָזָר בן חרסום, שהיה עשיר גדול ועסק בתורה. שאָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם, שֶׁהִנִּיחַ לוֹ אָבִיו אֶלֶף עֲיָירוֹת בַּיַּבָּשָׁה וְכַנְגָדָן אֶלֶף סְפִינוֹת בַּיָּם, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם היה נוֹטֵל נאד שֶׁל קֶמַח עַל כְּתֵיפוֹ לפרנסתו, וּמְהַלֵּךְ מֵעִיר לְעִיר וּמִמְּדִינָה לִמְדִינָה לִלְמוֹד תּוֹרָה. פַּעַם אַחַת מְצָאוּהוּ עֲבָדָיו, ולא הכירוהו, וסברו שהוא מיושבי העיר שמוטלת עליו עבודת השר, וְעָשׂוּ בּוֹ אַנְגַּרְיָא – לקחוהו לעבודת השר, ולא ידעו שהוא השר עצמו. אָמַר לָהֶן רבי אלעזר, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם הַנִּיחוּנִי וְאֵלֵךְ לִלְמוֹד תּוֹרָה, שאיני מיושבי העיר. אָמְרוּ לו, שבועה בְּחַיֵּי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם שֶׁאֵין אנו מַנִּיחִין אוֹתָךְ. ומעשה זה היה משום שמִּימָיו לֹא הָלַךְ רבי אלעזר וְרָאָה אוֹתָן – את עבדיו, אֶלָּא היה לו גזבר ממונה על עבדיו, והוא היה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, ולכן לא הכירוהו. וזה מחייב את העשירים, שיש להם לעסוק בתורה אף שנכסיהם מרובים.

לָרָשָׁע אוֹמְרִים לוֹ, מִפְּנֵי מָה לֹא עָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה, אִם הוא אוֹמֵר, נָאֶה הָיִיתִי וְטָרוּד בְּיִצְרִי (היה) [הָיִיתִי], אוֹמְרִים לוֹ, כְּלוּם נָאֶה הָיִיתָ יותר מִיוֹסֵף הצדיק, שהיה נאה והתגבר על יצרו. שאָמְרוּ עָלָיו עַל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, בְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיְתָה אֵשֶׁת פּוֹטִיפַר מְשַׁדַּלְתּוֹ [–מפתה אותו] בִּדְבָרִים לעבירה, וכדי למצוא חן בעיניו החליפה בגדיה, וּבְגָדִים שֶׁלְּבָשָׁה לוֹ [–בשבילו] בְּשַׁחֲרִית לֹא לְבָשָׁה לוֹ בְּעַרְבִית, בְּגָדִים שֶׁלְּבָשָׁה לוֹ בְּעַרְבִית לֹא לְבָשָׁה לוֹ למחרת בְּשַׁחֲרִית. אָמְרָה לוֹ אשת פוטיפר, הִשָּׁמַע לִי לעבירה, אָמַר לָהּ יוסף, לָאו. אָמְרָה לוֹ, אם לא תסכים הֲרֵינִי חוֹבֶשְׁתְּךָ בְּבֵית הָאֲסוּרִין. אָמַר לָהּ, איני מפחד ש'ה' מַתִּיר אֲסוּרִים (תהלים קמו ז). אמרה לו, הֲרֵינִי כּוֹפֶפֶת קוֹמָתְךָ ממכות ויסורים. ענה לה, 'ה' זוֹקֵף כְּפוּפִים' (שם פסוק ח). אמרה לו, הֲרֵינִי מְסַמֵּא אֶת עֵינֶיךָ. ענה לה, 'ה' פּוֹקֵחַ עִוְרִים' (שם פסוק ח). נָתְנָה לוֹ אֶלֶף כִּכְּרֵי כֶּסֶף כדי לפתותו לִשְׁמֹעַ אֵלֶיהָ 'לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ', וְלֹא רָצָה לִשְׁמוֹעַ אֵלֶיהָ. דורשת הגמרא: שלא רצה 'לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ' בָּעוֹלָם הַזֶּה, ו'לִהְיוֹת עִמָּהּ' לָעוֹלָם הַבָּא.

נִמְצָא, הִלֵּל שהיה עני מְחַיֵּיב אֶת הָעֲנִיִּים, שלא נפטרים בגלל טרדתם במזונות, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם שהיה עשיר מְחַיֵּיב אֶת הָעֲשִׁירִים, ואינם נפטרים בגלל טרדתם בנכסים. וְיוֹתֵר שהיה נאה מְחַיֵּיב אֶת הָרְשָׁעִים, ואינם נפטרים בגלל טרדתם ביצרם.

משנה

הכהן הגדול ביום הכיפורים מתודה שלשה וידויים, שנים על פר חטאת שלו, ואחד על שעיר המשתלח. משנה זו עוסקת בוידוי ראשון שעל פר החטאת.

בָּא לוֹ הכהן גדול אֶצֶל פָּרוֹ [–פר החטאת שלו], וּפָרוֹ הָיָה עוֹמֵד בצפון העזרה בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ [ראה ציור]. רֹאשׁוֹ של הפר פונה לַדָּרוֹם, וּפָנָיו מעוקמות לַמַּעֲרָב לצד ההיכל, וְהַכֹּהֵן גדול עוֹמֵד כשאחוריו בַּמִּזְרָח, וּפָנָיו לַמַּעֲרָב. וְהִיא סוֹמֵךְ את שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו [–על ראש הפר] וּמִתְוַדֶּה, וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר, אָנָּא הַשֵּׁם, עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי חָטָאתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי, אָנָּא הַשֵּׁם, כַּפֶּר נָא לַעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים וְלַחֲטָאִים שֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי וְשֶׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי, כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ (ויקרא טז ל) 'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר' וְגוֹ'. וְהֵן – הכהנים והעם שבעזרה, כששמעו את השם, היו כורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם, ועונין אַחֲרָיו 'בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד'.